

ШОЪЛ ТАВЫСЫ

РЕСПУБЛИКАЛЫК
ЯМАГАТ-ПОЛИТИКАЛЫК ГАЗЕТА

ГОЛОС СТЕПИ

РЕСПУБЛИКАНСКАЯ
ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

№ 36 (8672)

7 СЕНТЯБРЬ

2017 йыл

КИШИ ЮМА

КЫРК КИЙИК АЙЫ

1931-нши йылдан алып шыгады

ЯМАГАТТЫНЪ ЭСИНЕ

ДР Аькимбасынынъ эм
Оькиметининъ аьризеси
акында

Янъыларда Дагестан Республикасынынъ Аькимбасынынъ эм Оькиметининъ администрациясынынъ пресс-службасы тоьмендеги иштелиги болган аьризеди таралткан.

Мьянма Республикасын- да аьли коьплеген курман- лыкларга келтирген дин эм этнос негизинде болып тур- ган явласув ман байланыс- лы ызгы озьгерислер савлай халклар ара ямагатшылы- гында, сонынъ санында Рос- сияда эм Дагестан Респу- бликасында заьлимдей нава- сызлык тувдырады.

Экстремизм, терроризм деген не экенин эм солар аьдемликке кайдай кавыф- лык аькелуьвин аьруьв биле- таган дагестаншылар кай- сы ердеги зорлавларды эм аьдем ыхтыярларын бузув- ларды каты айыплайдылар.

Россия Федерациясы- нынъ шет эллер ислерининъ министерствосы давласып турган якларга соьйлесуьв

столына олтырмага эм кав- галасувды армаган теренле- туьвден эрек турув ниет пен оларды бир-бири мен соьй- леспеге шакырган. Болып турган явласувдан кый- налатаган кайдай ды бир этнос, конфессияга кирета- ган аьдемлер мен бир ниет- ликти коьрсетуьв анълам- лы эм сыйга тийисли. Соны ман бирге, тыныш болмаган аьлди туьзетуьвде абырайлы халклар ара организация- лардынъ эм дипломатиялык миссиялардынъ биргелесип куьш салуьвы бек керекли эм маьнели. Ол зат Мьянма- да кан тоьгилуьвди токтат- пага эм амалсыздан кашкан аьдемлерге, баьри керекси- нетаганларга гуманитарлык коьмегин этпеге амаллар

берер эди.

Дагестан Аькимбасы Рамазан Абдулатипов Мьян- мада туьзилген аьл мен ава- ра болып туры. Онынъ соьз- лери мен, ал деп, кавгала- сувдынъ яклары халклар ара ыхтыярды тутпага, зорлав- ды камылдырмака эм маь- селелерди тынышлы йолы ман шешпеге ымтылмага тийисли. Дагестанда коьп оьмирлер бойында туьрли миллетлердинъ эм динлер- динъ ваькиллери парахат- лыкта яшайдылар. Сондай регионларда тынышлык эм макулласувлык тек бирге- лес катнасуьвлар мадания- тын оьрлентуьв эм баьри де яклардынъ кызыксынуьвла- рын эсапка алуь йолы ман токтастырылмага болады.

БАРГЫ

Сый иесин тапкан



Коьплеген йыллар Ногай патшалык драмалык театрын Дагестан Респу- бликасынынъ халк арти- сти, ДР патшалык баргысы- нынъ лауреаты Байсолтан Атагиши улы Джумакаев етекшилейди. Сол йыллар- дынъ ишинде театр уьстин- ликлерге етисип, каравшы- ларды ийги салыгнан спек- такльер мен сукландыр- ган.

Янъыларда театр артистлери Каспий бойын- дагы эллердинъ халклар ара биринши театр фести- валинде катнастылар. Театр- га алаллык уьшин медаль- ди Байсолтан Джумакаев- ке Туьрк организациясы атыннан Дюйсен Кайсе- нов тапшырды. Солай ок фестивалдинъ уйгынлав комитетининъ председате- ли Нурнияз Муханов зей-

инли режиссерга фести- вальдинъ куьмис белгисин савгалады.

Ак юректен бу баргы ман Байсолтан Атагиши улы Джумакаевти кутлай- мыз эм ога, онынъ коллек- тивине аьли де коьп бийи- кликлер сагынамыз.

Г. БЕКМУРАТОВА.

Суьврете: Б. Джума- каевке баргы тапшыруьв мезгили.

ЙЫЙЫН

Баьри куьш те –
оьрленуьвге

Бу юма да «Ногайский район» МР-сында аьдет- ли аппаратлы йыйыннан басланды. Йыйын алдын- да «Ногайский район» МР администрациясынынъ Контрактлы управляющийи Ислам Мамутов ис аьреке- тине коьре этилген куллы- кларыннъ сырагыларын келтирди. Онынъ соьйлеви- не коьре соравларда, яваплар да болдылар. Уйкен маь- не билимлендируьв учреж- дениелеринде балалардынъ тамаклануьвына алыната- ган азык-туьлик продуктла- рынынъ бааларына берил- ди. «Ногайский район» МР аькимбасы М.Аджековтынъ соьйлевине коьре, биз бас- лап, оьз фермерлеримиз- ди колтыкламага керекпиз, олардан рынок баасы ман

керекли продукцияды алсак аьруьв болак эди. Я.Кудайбердиев те йыйылганлар алдында мада- ният бойынша ис сырагы- ларды келтирди. Оьзининъ йоравларын да, тийисли насихатларын да айтып кет- ти.

Приоритетли проектлер бойынша аьр бир тармакка тийисли борышлар берил- гени акында «Ногайский район» МР аькимбасынынъ орынбасары Х.Саитов бил- дирди эм буьгуьнлерге дей- им сол борышлар толтырыл- маганы акында да айтты.

Билимлендируьв тар- магынынъ етекшиси К.Отегенова район школала- рымызда балалар азлыгын- нан бир неше класс окув- шыларын биргелес оқытпа-

га туьсетаганын билдирди. Соны ман байланыста шко- лаларымызда саьатлер де азаядылар, оькытуьшылар да куллыксыз каладылар. Бизим кишкей санлы хал- кымызга ол уйкен маьселе. Йыйын барысында балалар- дынъ аз болуьвынынъ да бир неше мысаллары келтирил- ди.

«Ногайский район» МР аькимбасы М.Аджеков йыйыннынъ барысында ДР Ис эм социаллык оьрленуьв бойынша министерствосы атыннан эки социаллык кул- лыкшылары Ф.Зарманбетова ман М.Яриковага Сый гра- моталар тапшырды.

Г. САГИНДИКОВА.

Суьврете: йыйын бары- сында.

ФЕСТИВАЛЬ

«Ак турналар» ушадылар
оьмирге

Танъла, 8-нши сентябрь- де, Махачкалада XXXI Хал- клар ара «Ак турналар куь- ни» деп аталган аьдетли Гам- затов адабият фестивали бас- ланады. Айтылган фестиваль ЮНЕСКО эгидасы астында оьткериледи эм йыл сайын Россиядынъ туьрли регион- ларыннан, юьвк эм алыс шет эллерден келген конаклар – Уллы Аталык согысында ян берген баьри де аьскерши- лердинъ эстелигин сыйлай- таган шайрлерди эм язуь- шыларды, коьшируьвшилер- ди эм адабиятшыларды йый-

найды.

Оннан баскалай, ДР Аькимбасынынъ 2016-ншы йылдынъ 8-нши сентябрин- деги 276-ншы номерли Ука- зы ман республикалык бай- рам – Ак турналар куьни ток- тастырылган эм ол йыл сай- ын 8-нши сентябрьде, Даге- стан халк поэти Расул Гам- затовтынъ тувган куьнинде белгиленеди.

Быйылгы фестивал- динъ программасында – тоь- герек столлар, тематикалы выставкалар, йолыгыслар, байрам концертлери. 8-нши

сентябрьде Тарки-Таудагы Расул Гамзатовтынъ камы- рына эм Р.Гамзатов атында- гы проспекттеги эстелиги- не шешекейлер салынаяк. Ленинши комсомол паркын- дагы Аьскерши-босатуьвы эстелиги касында эстеликли митинг эм фестивалдинъ шатлыклы аьлде ашылуьвы оьтеек. Программа коьре, «Ак турналар куьнлерин- де» тагы да коьп эстеликли шаралар болып озаяклар.

Фестиваль акында хабар газетамыздынъ кезекли номеринде баспаланаяк.

ИЙГИ ТУЪРЛЕНИСЛЕР

Аз ислер этилинмеген, алдыда оннан да коьп этилинмеге тийисли

Заман биревге эм бир затка бойсынмайтаган куьшлн зат. Ай артыннан ай авысып, быйылгы йылымыз да ызына йылысып барады. Заман-заманы ман биз, аьдемлер, озимиздинь яшавымызга, ис аьрекетимизге белги берип, кайбир сырагыларды да келтиремиз. Тап соьй-тип биз тек озимиздинь тувыл, озь районымыздынь, республикадынь яшавына, аьрекетине, оьрленуьвине эс бермей болмаймыз. Ол солай да болмага керек.



Аьдемде коьп ягыннан етимислерден эсе, етиспевликлерди алды планга салып айтатанг хасиети бар. Ол зат аньламлы, неге десе бизде энди де шешилмеген коьп кемшиликлер ййылып ятады. Олар, бир соьзсиз де, бизге алдыга абытламага уйкен буршав бердилер.

Болса да биз муннан 4-5 йыл артка, 2012-2013-нши йылларга бир бурылып карасак, алдыдагы ойымызды белгилемеге аьруьв болар эди. Эске яз басында сав элимиз, республика бойынша басланатаган ЕГЭ сынавлары туьседди. Сол сынавлар обьетаган куьнлерде биздеги школалардынь тек ишлери тувыл, азбарлары выпускниклердинь ата-аналары, кардаш-ювыклары ман толып, олардынь сынав борышларын кырда ок шешип, школа ишине ким эсиктен, ким тесиктен йибередилер. Кайбир окувшылар уьшин бирер конспиративли уйлерде ясырынган окытувшылар «ислейдилер». Олар 4 белгиси уьшин – 4 мынь, 5 белгиси уьшин – 5 мынь маьнет акша «ставкасын» салып койыптылар деген хабарлар сол куьнлерде аьр кимининь авызында эдилер. Ол да аз десеныз, ЕГЭ алдында ата-аналар балалары ийги белгилерге сынавларды берсин деп оьрдеги чиновниклерге косылысып акша ййынайтатанларын ким муткан? Медальлердинь озь «ставкалары» болган. ЕГЭ беруьв яктан аьллер республикамыз бойынша дуьрысында да тап сондай эди.

Мунавдай бек эрши, тап кыянатлы аьллерди влаьтге Дагестанда тек Рамазан Гаджимурадович Абдулатиповтынь келуьви токтагты. Элбетте, аьли де бу ягыннан эбин тавып болататанлар энди де йол табататанлар да болар, ама савлай халк алдында коьринисли болган селекели коррупциялы аьл тайдырылды. Дуьрысын айтканда, сол йыллардан бери бизим яшавымызда хыйлы туьрленислер болды. Алдынгы йылларда ай сайын Махачкалада, баска ерлерде болататан аьтылуьвлар, теракт-

ри де киреди). Ол баьри заттынь биреви болмаса да, экиншиси хайырын бермей калмайды.

Р.Абдулатиповтынь келуьви республикада алдынгы совет йылларында элимиздинь коршалануьв тармагы уьшин керекли алатлар ясайтаган, соньында соьнген бир неше производстволык предприятиялерине яньыдан патшалык заказларын кайтарып, ислетпеге эп берди. Олар «Дагдизель», «Авиагрегат», «КЭМЗ» концерни эм баскалары.

Соьзден-соьз шыкканга коьре, газетамыз «КЭМЗ» концерни яньыларда Москвада оьткерилген Халклар ара авиакосмос выставкасында катнасып, МАИ-411 деп аталган яньы дагестан еньыл самолетын коьрсетип, коьплердинь коьзлерин сукландырганы акында язып озды. Р.Абдулатипов оззи бу самолетка аьли уьшин дуьняда тень болганы йок дегени йогары белги беруьв тувыл ма? Келеекте бу самолет сериялы производствогак кирсе, элимиз, дуьня бойынша кень кулланьлып, Кизляр электромеханикалык заводынн аьмаллары оьрленип, яньы ис оьрынлары туьзилеегине соьз йок.

Болса да Дагестан Аькимбасы республикада юритилип турган куллыклардынь сырагылары ман, курылып кулануьвга берилетатан балалар бавларынынь, школалардынь, больницалардынь, баска туьрли социаллык объектерининь оьлшемлери мен аьли де макул тувыл. Онынь заманында республика энть уьстинликли оьрленетатан россия регионларынынь оनावынн сырасына, промышленностинь иркуьвсиз оьрлентип барататан бес субъектлер санына кирген. Р.Абдулатипов энди де дагестаншылар алдына республикады оьрлентуьв яктан яньыдан-яньы борышларды салады. Ол республика айтуьвлы курорт болмага керек деп санайды. Соны ман бирге теньиз кеме юрисининь, балык тармагынынь оьрленуьвине, уйкен кубыла теньиз портын туьзуьвге бас маьне береди.

Оьткен доьрт йыллар ишинде аз куллыклар этилинмеген. Ама алдыда оннан да коьп этилинмеге тийисли. Ол затгы аьр бир етекши, чиновник, куллыкшы аьдем яны ман сезбеге керек болады. Сонынь уьшин ямагата ис кайратлыкты, белсенликти, республикага керекликти коьтеруьв керегеди. Совет йылларында аьр бир ис кесписи, курылыслар, курувшылар акында, аьдем коьньилин оьрге оньлайтаган аьруьв ярык йырлар бар эди. Дагестанда да ийги оьнерли шайрлер, композиторлар, йырлавшылар аз тувыл. Оларга да бу маьнели иске озь косымын этип, бизди яньы йырлар, аньлар ман республикады оьрлентуьв аьрекетине коьньилилендирсе бек яхшы болар эди.

А. ХОШБЕКОВ.

СУББОТНИК

Ярасык яшамага шалысып

Ногай районынынь авылларында Билим куьнине багысланган савлай район бойынша субботник уйгынланып оьтти.

«Ногайский район» МР аькимбасы Мухтарбий Аджековтынь белгилевинь мен, субботникке деп ййылганлар Билим куьнине балалар тек таза классларына барып калмай, барган йоллары да таза болсын деп, тоьгеректи ййынамага шыктылар. Оьз балалары, уныклары уьшин Ногай районынынь яшавшылары озь колларына казгыр, тырнавыш алып иследилер. Курыган бутакларды кестилер, бордюрларды, фасадларды акладылар, сыпырдылар, каздылар эм ййынадылар.

«Ногайский район» МР Депутатлар ййынынынь председатели Руслан

Насыровтынь белгилевинь мен, субботникке балаларынньз уьшин шыгынньз деген уйгынлавшылардынь шақырувы, Терекли-Мектеб авыл яшавшыларын тез ййиды.

– Мектеблердинь азбары, олардынь тоьгерегиндеги ерлери, ога барататан коьлик йоллары, аьдем юруьв сокпаклары байрамга аьзирленди. Не зат этсек те биз балаларымыз уьшин аьрекетлеймиз. Материаллык оньайлыкларыннан баска болып, биз кайбир заманларда балалардынь тоьгерек ягындагы ярасык пан сукланатаганы акында мутамыз. Тоьгерек ыспайы болган саялы, бала да таза, ярасык болаягына соьз йок.

Субботникте ортакшылык эткенлердинь баьрисине де уйкен разылыгымды билдиремен, – дейди Р.Насыров.

КУРЫЛЫС

Авылларды сув ман канагатлав уьшин

«Ногайский район» Муниципаллык районынынь социал-экономикалык оьрленуьвининь соравлары Дагестан Республикасынынь курылыс, архитектура эм турак уй-коммуналлык хозяйство министерствосында ойласылып каралган.

«Ногайский район» МР администрациясынынь бойынша район яшавшыларын сув ман канагатлануьвинь ийгилендируьв уьшин Нариман, Кумлы эм Бораншы авылларында теренлиги 300-400 метр, саватине 10 кубометр сув куватлыгы болган уьш артезиан казуьв кереги белгиленген. Артезианлардынь курылыс баалары аьлиги замандагы баалар ман 21 миллион маьнет акшага олтырады.

Буьгуьнлерде ДР курылыс министерствосында бу тармакта яшавга шыгарыла-

таган патшалык программалары эм Дагестан Республикасынынь приоритетли проектлери йоклыктан, коьрсетилген объектлердинь курылысын Республикалык инвестиционлык программасынынь шараларына яде авыл ерлеринде сув ман канагатлануьвды оьрлентуьв бойынша «2014-2017-нши йылларга эм 2020-нши йылга дейим авыл ерлерин оьрлентуьв» деген Федераллык ниетли программасынынь шараларына киргистпеге маслагат берген ДР курылыс министри А.Магомедов.

Соны ман бирге ол Ногай

районынынь 10 поселениелериннен генераллык планлары 6 авыл поселениелери («сельсовет Карагасский», «село Кунбаттар», «сельсовет Ортатюбинский», «село Терекли-Мектеб», «село Червленные Буруны») уьшин аьзирленгенин эм беркитилгенин билдирген.

Программады туьзетуьв эсабында Ногай районынынь 4 авыллары («сельсовет Арсланбековский», «сельсовет Карасувский», «село Кумли», «село Эдиге») уьшин генераллык планларын аьзирлев маслагат этилинген деген министр.

САВГА

Мерекели медальлер тапшырылган



Уллы Октябрь социалист революциясынынь 100 йыллыгы – ол быйылдынь маьнели уйкен тарих-эстелик мерекелерининь бириси. Оьз оьлшеми эм дуьня тарихинде калдырган ызы ман уйкен орынды бийлеген бу заман оьзгерисин биз биревимиз де айланып оьтип болмаймыз.

КПРФ Орталык Комитети быйыл сондай мере-

ке мен байланыста «Уллы Октябрь социалист революциясынынь 100 йыллыгына» деп аталган медальин шыгарган. Бу эстелик савга ман ал деп совет-партия куллыкларында белсенли катнаскан коммунистлер савгаланадылар.

Соьйтип, яньыларда КПРФ Ногай район комитетининь 1-нши секретари Мурзадин Аvezов пан

КПРФ РК секретари Шатемир Мунгишиев Терекли-Мектеб авыл эсли яшавшылары, айтылган партия ветеранлары Йолманбет Асаналиевич Агаспаровтынь эм Иса Оразевич Байманбетовтынь уйлерине барып, оларга эстелик медальлерди тапшырганлар. Бу айтылган эки ясуьйкенлер озь ис аьрекетинь мен тек партия тувыл, район тарихинде белгиле аьдемлер болып саналадылар.

Й.Агаспаров пан И.Байманбетов келген йолдасларга разылыгын билдиргенлер эм келеяткан Уллы Октябрь социалист революциясынынь 100 йыллыгын шатлыклы белгилевде катнасякларына соьз бергенлер.

М. ЮНУСОВ.

Суьвретте: *М. Аvezов пан Ш. Мунгишиев партия ветераны И. Байманбетовка савга тапшырганнан сонь.*

ПРОЕКТ

Махачкалада уйкен музей-тарих паркы курылады



Дагестаннынъ бас каласынынъ орталыгында 12 320 квадрат метр оьлшеми болган «Россия – меним тарихим» деп аталган аьлемет музей-тарих паркынынъ курылысы тезлик пен юритилип туры.

Каладынъ тувра ортасында республикада ога тенъ болмаган уйкен мультимедиялык комплекси орынласаяк. «Россия – меним тарихим» деп аталган парк – ол аьдетте болмаган музей. Соны карамага келгенлер элдинъ мынъйыллык тарихининъ басы-ызы болмаган виртуаллык саьнелери мен кыдыраяклар, сол кыдырувдынъ бас артефакты информация болаяк. Кыдырувды юритувшиндинъ хабарларына Руське христианство динин киргистувъ, патшалардынъ авысувы, Октябрь революциясы, немец-фашист Германиясын енъувъ, Юрий Гагариннинъ космоска ушувы эм сондай баска бизим элимиздинъ тарихининъ маьнели вакытлары акында кенъ масштабы цифровой инсталляциясы косылаяк. Алдын-гы заманларда окуп киталперинде окылатаган затлар эндигиси яркын кепте коьзге коьринисли аьлде оьтек. Соны ман бирге мультимедиялык технологиялар, голограммалар эм ойын приложениелери тарихти уйире-

нуьвди боьтен де бек кызыклы этеек. Паркка келгенлер тарих заманларына толы кепте синъееклер. Проект уьстинде мынъ аьдем куллык эткен: аьлимлер, проектировщиклер, арт-дизайнерлер. Музейде Россиядынъ мынъйыллык тарихи – Рюриковичлердинъ властьке келуьвиннен алып бугуьнлерге дейим хабарлайтаган: «Рюриковичлер», «Романовлар», «Уллы коьзгалыслардан – Уллы Енъуьвге», «Элимиздинъ янъы тарихи» деген экспозициялары салынаяклар. Оннан баскалай, «Россия – меним тарихим» деп аталган Махачкала музейинде бизим республикадынъ тарихине эм маданиятына багысланган косымша экспозиция да болаяк. Сентябрь айдынъ басында Москвадан келген уста аьдемлер мультимедиялык контентининъ алат-муьлкин курувга кирисееклер. Музей директоры Махти Рамазанов айтканлай, 1-нши октябрьде музей ортакроссиялык контентининъ экспозициялык залы ман бирге ашыла-

як. Интерактивли контентининъ регионаллык залы болса Россия халк бирлигининъ куьнинде, 4-нши ноябрьде ашылмага каралады. Оннан оьзгелей, мунда аьлиги заманга келисли кепте онъайлы этилинген айырым ер уйгынланаык. Сога эстелик – атаклы ИЛ-2 штурмовиктинъ дурыс копиясы болаган самолет корпусы косылаяк. Бу штурмовик Совет Союзынынъ Баьтири Юсуп Акаевтики болган эм соны фашистлер Уллы Аталык согысы йылларында урып туьсиргенлер. Болаяк музейди карап шыккан сонъ, кала басшысы Муса Мусаев бу маьнели курылыс объекти республикалык эм кала власть органдарынынъ тергевти астында туратаганын айтып белгилеген. Соны ман бирге кала етекхиси музей курылысынынъ куллыклары графикте белгиленген заманыннан илгери озып юритилуьвин, эм «Россия – меним тарихим» деген парк белгиленген заман болжалыннан коьпке эрте кутылып, кулланувга берилеегин билдирген.

ШАРА

Янъы мекаңлы болдылар

Янъыларда Махачкала каласынынъ администрациясынынъ актовый залында омырамага турган эскирген турак уйлерде яшайтаганларды янъы мекаңларга коьширув программа бойынша тийисли аьдемлерге квартиралар берилди. Шарады Махачкала каласынынъ аькимбасынынъ орынбасары Курбан Курбанов ашты эм юритти, мунда Махачкала каласынынъ администрациясынынъ турак уй политика бойынша управлениесининъ эм муьлк ерлестирув бойынша комитетининъ куллыкшылары катнастылар. Ипподром районында коьп квартиралы 6, 8, 9 шарлаклы уйлерде янъы квартиралар ерлестирилди, баьриси 430 квартира оьз иелерин таптылар.

К.Курбановтынъ аитувына коьре, биринши болып квартира алувга ыхтыяр 1-нши куьп сакатларга берилди. Оьз соьйлевинде ол янъы мекаңлы болганларга кызыккы соравларда токталды. Квартиралар беруьв ашык кепте оьтти. Аьли де муниципаллык программа бойынша Махачкала каласынынъ районларында омырамага турган уйлердинъ списогы салынган, олар тайдырылмага керек. Программаларда яшавга шыгарувга карыжлар ЖКХ ислерине коьмек этуьв фонды ман бериледи. **Махачкала администрация пресс-службасынынъ управлениеси.**

БИЛИМ КУЬНИ БЕЛГИЛЕНДИ

Биринши занъ дериске шақырды

1-нши сентябрь – Билим куьнине багысланган шатлыклы шаралар элимиздинъ, республикамыздынъ, соны ман районуымыздынъ баьри школаларында оьтти. Россия школаларынынъ биринши классларына бу йыл бек коьп 1 миллион 800 мынъ окувшылар бардылар. Сосы биринши кере биринши классларга бара-як окувшылар коьп куьткен шатлыклы куьн бу йыл мусылманлардынъ Курман байрамы ман рас келди. Сога коьре де биз сенемиз олардынъ билим дуныясындагы йыллары Кудайдынъ айырым коьмеги мен оьтер деп. А.Джанибеков атындагы школада билим куьнине багысланган шарага окутувшылар, окувшылар, атааналар, конаклар йыйылдылар. Шатлыклы шарады

9-ншы класс окувшылары Камила Курганова эм Замир Мурзаев юриттилер. Олар РФэм Дагестан байракларын коьтермеге ийги деген окувшылар Айшат Джумаевады эм Суюмбике Мамаевады каратылган кутлавларын эм йылы йоравларын бас деп школа етекхиси Курасхан Ярикбаева, сонъ «Ногайский район» МР аькимбасы Мухтарбий Аджеков, ДР ветеринария бойынша комитетининъ председатели Вахмурад Курчаев, 1-нши класслардынъ окутувшылары атыннан Нарбике Рахмедова, окувшылар атыннан Камила Кокшеева, атааналар атыннан Мадина Арсланова айттылар. В.Курчаев « Наркоманиядынъ алдын шалув бойынша илми ислер» олимпиадасынынъ республика кезе-

гинде 3-нши орынды бийлеген 11-нши класс окувшысы Залимхан Аметовка Сый грамота тапшырды. Бу шарада 1-нши класслардынъ окувшыларына да соьз берилмей калмады. Олар да шалысып, юреклерин телезип ятлавлар окыдылар. Бу йыл хайырга мунда доьрт 1-нши класс туьзилди. Олардынъ окутувшылары : М.Исаева, К.Бегалиева, Н.Рахмедова, Н.Кульчимаева. 1-нши занъды сокпага ыхтыяр Эмиля Камаловага эм Месиду Караевага берилди. Шалынады биринши занъ, шақырады ол балаларды биринши дериске, кызыккы билимлер дуныясына. **Н. КОЖАЕВА.** **Суьвретте:** 1-нши класс окувшылары ятлав айткан мезгили.



ЭНЕРГЕТИКЛЕР АЬРЕКЕТИ

Борышлылардынъ хыйлысы борышларын тоьлегенлер

Ногай район энерготармакларына электроарыкты кулланганы уьшин акын тоьлев бойынша борышлы деп саналатаганлардынъ 85 проценти борышларын тоьлегенлер деп билдиреди район энергетиклери. Сога район авыллары бойынша энергетиклер токтавсыз юритетаган рейдлер эм информация шаралары ярдам болган. Айтпага, быйыл июль айында энергетиклерге борышлары уьшин абонентлердинъ электроарык пан канагатланувын токтатувга 212 аьризелер туьскен. Борышлы болган потребительлердинъ тоьленмеген борышларынынъ ортак оьлшеми 1,5 миллион маьнет акшадан да арткан. Уйлерине келетаган электроарыгын соьндируьвге киргистилген абонентлер сырасыннан 176 абонент кулланылган киловаттлары уьшин 1 миллион 139 мынъ маьнет акша тоьлегенлер. Яшавшылар саны 20 мынънан артык болган муниципалитет уьшин ол аьруьв коьр-

уьшин 19 актлар туьзилген, солардынъ уьшеви – юридический секторындагы абонентлер болады. Рейд шаралары юритилип турган аьсерде уьш юзге ювык потребительлер листовкалар алган. Соларда электроарыкты урлайтаганларга карсы кайдай шаралар кулланылатаганы акында тийисли информация ерлестирилген. РФ КоАП пан келисли кепте, физический лицолар уьшин штрафтынъ оьлшеми 10-15 мынъ маьнет, ис орынындагы лицолар уьшин – 30-80 мынъ маьнет яде бир йылдан эки йылга дейим дисквалификация этуьв дембиси, юридический лицоларга – 100-200 мынъ маьнет акша. Акты заманында тоьлемегени уьшин пеня косылады. Сол себептен, электроарыкты кулланганы уьшин тийисли акын заман-заманы ман тоьлегеннен онъайлы зат йок.

ХАСАН БУЛАТУКОВ ТУВГАНЛЫ 110 ЙЫЛ ТОЛДЫ

Айындырык ярыгындай ярык эди оьмиринь

(Басы 35-нши номерде)

Айтып озбага тийисли: йыр-маншы оьмирдинь басында ногай совет адабиятында коьп куллык этиледи. Биринши ногай ярыкландырувшысы Абдулхамид Шаршембиевич Джанибеков йырманшы йылларда ногай мектеблерге окуп китаплерин латин графикасынын негизинде ногай эллипсин туьзеди эм сол эллиппе мен язбага енйил болады. Хасан оьз куьшин драматургияда сынамага таъвекел этеди. Ол босына тувыл. Бириншилей, бурыннан бери ногай халкынын театрына усаган коьп халк ойынлары, юбанувлары, аьдетлери болган. Ногайдын бурынгы байрамлары сабантой, Янъы йылда навруз ойыны, коьккес баьтир, кургак йылларда такта кувыршак аьдети, той аьдетлери, сонын ишинде кыз айттырув, бет йылытув, таъвкеше, арканшы ойыны, оьлиди коьмуьв аьдети, йыравлардын базласы, кезбе боза эм айтыс, ногайдын спорт эм аьскершилик ойыны, атшабыслар, кайдан билейим, теке ойын, элекбас – булардын аьр бирисинде театризация элементлери толып ятыр.» («Ярык яklar» 72 б.). Оннан баска болып, А.Джанибековтын фольклор негизинде язган «Сатлык мырзалар», «Ногайдын тойы», «Карайдар ман Кызыл-Гуьл» пьесалары ногай авылларында ойналатган эдилер. Сол затлар баьриси де Х.Булатуковтын эсине туьсип, пьесалар язып баслаганы болар. Оннан сонь янъы яшавды дуньяга эндиirmeге айкал кыйын зат. Ога билим де, акыл да,



аьруьв агитация да керек болган. Соннан себеп, ногай айткандай, бир коьргенинь баа деп, коьрсетпе агитациядын куьши уйкен, тербиялав маьнеси де бар. Акыйкатлай да, бизим биринши язувшыларымыз Х. Булатуков, М.Курманалиев, Ф.Абдулжалилов, Б.Абдуллин, Х.Карасов, И.Мирзаев эм баскалары ярыкландырувшы исин юргисткенлер. Окуп, язып билейтаган ногайларга янъы яшавдын маьнесин художестволы кепте айтпага керекли болганлар. 1932-нши йылда Х.Булатуковтын «Фатимат» деген пьесасы баспадан шыгады. Ол ногай тилинде биринши пьеса. Бу пьеса баьри авылларда да ойналган эм авылшылар оны бек йылы йолыкканлар. 1935-нши йылда «Красная Черкесия» газетасынын бетинде «Фатимат» деген пьесага Ф.Абдулжалиловтын орыс тилинде рецензиялары баспаланганлар. Макалалар «Фатимат»,

«Еще раз о пьесе «Фатимат» Булатукова» деп аталганлар. Сонь онын 1936-ншы йылда «Эки яшав» деген повести баспаланады. Бу повестыте ногайлар ман бирге орыслардын янъы яшав уьшин куьреслери коьрсетиледи. Янъы яшав уьшин куьрес аьдемлерди ювыкластырады, олардын юреклеринде аьвел таньс болмаган кардашлык, бир ниетлик сезимлерин тувдырады. Повестын негизине автор ногай авылларда болган затларды, ярылардын политикалык эм акыл-аньламлык беркуьвине большевиклердин агитациясы эм тарих аьллердин туьрленуьви себеп болганын коьрсетеди. Х.Булатуков повестин «Эки яшав» деп атаганынын маьнеси бар. Неге десе, автор бурынгы ногай халкынын (бир ногай авылдын яшавын коьрсетип) кыйын яшавын биринши бьликте, революциядан сонь наьсипли яшавда яшап баслаганын экинши кесегинде суьвретлейди. Эки туьрли яшавды коьрсетпеге мырат эткен автор, сосы соравды шешуьвде борьшын толтырган деп билемиз. Х.Булатуков оьз заманынын аьдеми эм язувшысы. Ол яшавда коьргенинин, элде болган туьрленислердин шайыты. Туьрленислерди эндируьвге коьп куьш салган. 1937-нши йылда онын ятлавлар эм поэмалар йыйынтыгы дунья ярыгын коьреди.

Колхоз темасы, кыскааклылардын авыр аьллери онын шыгармаларында бас орынды туталдылар. Оькинишке, бу йыйынтык библиотекаларда

сакланмаган. Репрессия заманында йок эткен боларлар. 1937-нши йылдан алып 1957-нши йылга дейим Хасаннын яратувшылыгы акында соьз де бардырылмаган. Олар йокка саналганлар. 1957-нши йылда Х.Булатуковтын куьнали болмай ысланганы акында кагыт келеди эм ол акланады. Наьсипке, онын эки китаби аьлиги Россия китапханасында сакланганлар. Соьйтип, 1967-нши йылда Х.Булатуковтын «Эки яшав» повести эм «Фатимат» деген пьесасы экинши кере дунья ярыгын коьредилер. Оларды баспаламага латин графикасынан орыс графикасына авдарып, ярастырган Баубек Асхадович Карасов «Биринши карлыгаш» деген кирис соьзинде булай язады: «Аьдетте болатоганынша, аьр язлыктын да оьз карлыгашлары, оьз шешекейлери эм оьз емислери бар. Коьз ашып яйнаган халкымнын курылысынын биринши карлыгашы Хасан Шахимович Булатуков болган. Отызыншы йылларда шыксалар да, Х.Булатуковтын шыгармалары буьгуьнге дейим де маьнелерин йоймаганлар». Ф.Абдулжалиловтын билдируьвине коьре, «Фатимат» деген пьеса 1930-ншы йылда язылып, 1932-нши йылда баспаланган. Х.Булатуковтын «Аьлиме, Мазан-эриншек эм колхозниклер» деген йыйынтыгы, оькинишке, бизим заманга етпеген. Сондай йыйынтыктын болганын биз Ф.Абдулжалиловтын «Красная Черкесия» газетасында шыгарган макаласыннан

билемиз. Хасан Булатуковтын яшавы айындырык яркырагандай болып, тез янып, тез соьнген эди. Ама онын ямагатшылык куллыгы, язылган шыгармалары ногай маданиятына белсенли косым болды. Онын язган повести эм пьесасы ногай окуп китаплерине киргистилгенлер. Оларды Россиядын туьрли юртларында яшайтаган баьри де ногайлар окыйдылар. «Ат туягын тай басар» дегенлей, Хасан Булатуковтын язувшылык исин онын кызы Елена Булатукова алып барды. Елена Булатукова «Айкасқан йоллар», «Алтыншаш» китаплери мен тек Карашай-Шеркеш Республикасында тувыл, онын тысында да белгили болды.

Атасыннан кишкей болып калган, оьмир узагы атасына термилген Елена болган кайгысын, сеннин, ойын, мырадын «Атаман соьйлесуьв» деген повестинде коьрсеткен. Бу повестыте биз Хасан Булатуковтын кайдай аьдем болганын ашыктанашык коьремиз. Халктын эсинде, ногайдын тарихинде, адабиятында Хасан Шахимович Булатуковтын аты калган эм калаяк. Онын эткен исине сый берип, Баспа уйинин иргесине мемориал такта илинген. Онын сыйлы атын тувган авылынын орамы юргистеди. Хасан Шахимович Булатуковтын аты оьмирлерге, оьсип келеятырган яс несиллерге ань байлыгы болып калаягына шек йок.

Ш. КУРМАНГУЛОВА,

филология илмилеринин кандидаты.

РОК-ШАИР АКЫНДА

Оьнерлидинь куйысын кум баспас

Халкымыздын зейинли аьдемлеринин саны аз тувыл. Олар оьзлерининь Кудай ман яратылган оьнери мен халк маданиятын оьстирип, оьрлендирип келедилер. Зейинли аьдемлеримиз оьз аьлемет аньлы йырлары, терен маьнели ятлавлары, туьрли туьсли бай ойы болган суьвретлери, ярасык биювлери мен оьнерлери артып, оьз халкын, баска миллетлер аьдемлерин де сукландырмай болмайды.

Ставрополь крайындагы Нефтекумск районында орынласкан Новкус-Артезиан авылы да ногай халкына эки талаплы аьдемлерин, оьнерли шаири Фаида Сидихметовады, ногай халкында биринши рок-шаири Дамир Якубовты савкатлады. Эки талаплы аьдемлери бир авылда яшап, бир класста билим алганлар.

Дамир Баранбай уылы янъыларда бизим газетамызда конакта болып, оьзининь кызыклы бактысы, яшав йолы акында хабар-

лап кетти. Оны ман хабарласувда биз онын яшавы, яратувшылыгы, кызыксыннулары акында коьп кызыклы затлар билдик.

Дамир асылы ман Новкус-Артезиан авылыннан, етисан тукумыннан болады. Бала шагыннан туьрли ань алатларын да ойнамага аваслыгы болган. Бьоген де ол гитара алатында уста ойнайды. Ерли мектебти тамалап, яс Пятигорск каласынын шет эллери бойынша Патшалык университетинин англис эм немец тиллери бойынша бьогинге туьсип, оны етимисли тамамлаган. Ногайлардан биринши болып яратувшылык йолын Дамир Баранбай уылы Орталык Казахстанда, оннан сонь Великобританияда бардырады. Гитарада уста ойнаган, ятлав язув оьнери болган эм англис тилинде сувдыратып соьйлеген ястын алдында янъы йоллар, янъы мыратлар эсиги кень ашылды. 1992-нши йылларда Англия элинин



Бристол каласында Дамир К-RASSA деген англис хал-

ры ман танысып, олардан аньнын рок кебине уйренеди эм олар ман ойнап басалайды. Британияда ол оьзи де ятлав, йыр язув ман кызыксынады, коьп белгили аьдемлер мен танысады. «PORTISHEAD» деген куьбининь яслары ман тар байланыс туталды. Оьз яратувшылыгы ман англия элинин халкларын да таныстырады. Британиядан кайтканнан сонь ань ман каьрлеген яс Москва каласында оьз куьбин уйгынлатат береді. Эм ол оьз йолдаслары ман Россиядын туьрли муьйислеринде, шет элдеринде болып, рок суьювшилерди оьз оьнери мен халкын эм баскаларды таныстырып, янъы йырлары ман бьогисип келеди. Ол ятлавларын, йырларын орыс эм англис тилдеринде язады. «Радиодым» деген куьбинде Дамир усташа гитара алатында ойнайды, йырлайды, ятлав, ань язады. Дамир арт-рок, фолк-речитативлерстилюьстинде каьрлеп келеди. Онын

терен маьнели, шеберли тилде язылган шыгармалары туьрли ерлерде берген концерттеринде тыньлаушыларынын юреклерин бийлеп, олардын санын оьстирип келеди.

Ол оьз халкынын тарихин, авызлама яратувшылыгы ман бала шагыннан алып кызыксыннып келеди. Янъыларда Дамирге Ногай районында халк йырлаушысы А.Романовтын домбырага янъы яшав беруьвши цехинде конакта болып, домбра устасыннан домбыра саз алатынын сыхырлыгына уйренмеге, ногайдын халк авызлама яратувшылыгын эситип, язып алмага бакты буйырды.

Ногай халкынын биринши рок-шаири Дамир Якубовтын яратувшылыгында келекте де бийик етимислер коьп болганын, ань тармагында оьнери онь емисин берип келгенин сагынамыз.

Г. НУРДИНОВА.

Суьвретте: Дамир Якубов.

БОЛГАН ИС

Таза намыслы аьдем соьйтип этер

Ийгилик эт эм сувга тасла, балык билер деген халк соьзи бар. Соьйтип, янъыларда баьримиз де бир ийгилик этилингенине шайыт болдык. 2017-нши йылдынъ 22-нши августында Россия МВД Ногай районы бойынша иш ислер боьлигине аьризе мен Карагас авыл яшавшысы Джамия Амет кызы Оразбаева, 1972-нши йыл тувган, келген. Онынъ айтувына коьре, ол Терекли-Мектеб авылынынъ Эдиге орамында телефон бойынша мастерскойы янында 70 мынъ маьнет акша тапкан.

Полиция куллыкшылары сол акшадынъ иесин излев бойынша керекли амаллар алдылар. Соьйтип, полицейскийлердинъ куллык этуьви мен акшадынъ иеси Ногай районынынъ Шуьмлелик авыл яшавшысы Муртузали Али улы Магомедов, 1970-нши йыл тувган, деп аянланган. 25-нши августта акша иесине берилген.

Биз сондай намыслы, таза ниетли гражданларымызга савбол айтамыз.

А. КОЙЛУБАЕВ,
Россия МВД Ногай районы бойынша иш ислер боьлигининъ етекшиси.

ДАНЪКЛЫ КУЪНЛЕР

Савлай Россия эсинде

1812-нши йылдагы Аталык согысында Бородино авылынынъ туьбинде бир куьн узагына болган урыс дунья тарихинде энъ де маьнели озгеришлер сырасында сакланган. Сосы белгиленген уллы урыстан сонъ, Наполеоннынъ сыйынынъ туьсуьви басланган. 1812-нши йылга ога савлай Европа бойсынганга тенъ эди. Француз императоры ога енъылген халкларыннан уйкен армия туьзип, Россияды озине бойсындырмага суьйген. Россия аьскерининъ саны французлардан 3 кереге аз болган, сога коьре олар бир кесек заман артка тайган. Сол зат савлай элде уйкен шамланув тувдырды. Солай ок орыс аьскерининъ бас етекшиси Михаил Кутузов Бородино авылынынъ туьбинде 7-нши сентябрьде (Москвadan 125 шақырым арман) французлар ман урыс озгармага буйрык берди. Орыс аьскерлери бу урысты коьптен куьткенлер эм кайдай баа ман да явды токтатпага аьзир эдилер.

12 сабат узагына эки яктан да мынълаган савытлардан атыслар этилинди. Наполеон озъ куьшине бек сенген, ама орыслар саны аз болса да, согысуьвды юритуьвде сулыбы ман, куьши мен явды енъдилер. Бу урыстан сонъ француз аьскери оззининъ алдынгы куьшин кайтарып болмадылар. Наполеон шапкынлык эткен Европанынъ халклары озъ эркинлигин Россия коьмеги мен кайтардылар.

Н. КОЖАЕВА.

ВЕТЕРИНАР КУЛЛЫКШЫСЫНЫНЪ КУЪНИ БЕЛГИЛЕНДИ

Суьйип сайлаган ислеринде



хатларды уйкен куьез бен мага коьрсетти. Сосындай разылык хатларды бу куьнлерде аьли де бизим 4 куллыкшы алаяк эм ДР ветеринария комитетиннен медаль тапшырылаак деп те ол билдирди.

Ветуправлениеде Дагестан Республикасынынъ ат казанган ветеринар врачы Алибий Мусаевич Караев ислеиди. Ол мунда ислегенли 30 йылдан арткан. А.Караев Дагестан Авылхозяйстволык институтынынъ ветеринария факультетинде окыган, сонъ Карл Маркс атындагы совхозында бас ветврач болган. Бу куьнлерде Алибий Мусаевич ветврач-эпизоиолог куллыгын бардырады, ол етекшидинъ орынбасары, «Бажиган» ветеринар участогынынъ заведующийи. Етекшисининъ соьзлери мен Алибий Караев озъ исине яваплык пан караган куллыкшы, туьзилген планы бойынша, бажарымлы куллыгын юритеди.

— Оьз исимди суьйип сайлаганман, биз авылда туьвип - оьскенмиз, кишкейлей аталарымыз мал саклаганын коьр-

генмиз, оларга коьмек эткенмиз, солай ок мал саклав, оны карав бизим канымызда. Ис йолдасларымыздынъ кайсысы да озъ исине янын береди. Бизде бос куьн йок. Каты куьн авылларга барып ислеимиз, аьдемлер уйлеринде болса бизге де тыныш. Тек бир-бирде иелери малына ийне урдырмага, оны ысламага суьймейдилер, онынъ пайдасын толы анъламайдылар. Аьр бир аьдемге участок берилген, ама онда биз бир неше аьдем болып барамыз,сога коьре куллык тез эм тыныш оьтеди. Ялгъз аьдем авылга кетсе, бир неше куьнге онда калаак. Бир-биримизге дайым да ярдам этемиз, меним исим тувыл деген зат бизге ят.

Ийги куллыкшылар сырасында ветуправление етекшиси «Эдиге» участогынынъ ветфельдшери Кайтарбек Дильманбетович Махмудовты да белгиледи. Ол Липецк областиндеги Чаплыгинский техникумында окыган. Маульдин Баймурзаевтинъ айтувы ман ол мактанмага суьймейтаган, уялшанъ аьдем.



меканынынъ тамына илинген Россия Федерациясынынъ ветеринария министерствосыннан онынъ куллыкшыларына берилген коьплеген разылык

ОЪЗ ОЙЫН АЙТАДЫ

Азан шала ма яде азан шалындыра ма?

Азан деген соьз аьр куьн ногайымыздынъ куьнле-куьнлик яшавында кулагымызга шалынып турады эм буьгун де тувыл, халкымыз мусылман динин туткан заманлардан алып. Азан сеси шыккан заманда кайсы ногай да намаз кылмага заман келгенин биледи. Куьн сайын бес кере намаз кылуьв — аьр мусылман аьдемнинъ асыл борышы. Бу йорыкты бек дурыс коьремиз эм балаларымыз кишкейден алып мусылманлык эдабына уйренгенине суьйинемиз.

Сабыр, шыдамлы, аьдил, иманлы болмага кереги акында Куран китабинде язылган. Аьне сол ийгиликлерди билуьв уьшин саьбийлер араб элиплерин танып, мусылман маданияты ман ювык танысадылар. Коьп окыган бала терен билим де алады. Бу затларга медресемизде мугалимлер балаларды окытадылар. Баскалай да, межигитлеримизде, медреселерде бурыннан алып аьрекет эткен абырайлы, дин билимин таралткан аьпендилеримиз акында да коьп затлар ййылытаган болар деп эсиме келеди, неге десе ол бизим мусылман маданиятымыз эм тарихимиз. Сол себептен окуьвда да, авыздан шыккан соьзде де дайым да дурыслык эм шынтылык болмага керек. Биз эгер дурыс айтпай, ярты соьйлеп, буьтил хабар берсек, айтылган затымыз кыйшайып кетип, буькирейип те калады. Сонъ оны туьз этуьв бек кыйын, не уьшин десенъиз авыз-авыздан эл арасына яйылып кетеди.

Оьрметли ердеслер, мени дайым да уйкен ойга калдыратаган бир ийги соьз бар, аьне сол соьзди биз дурыс кебинде айтып куллана ма экенмиз деп мен шексинемен. Сонынъ акында сизи мен боьлиспеге токтастым. Белкиси, мен бир зат-

ларды дурыс анъламайтаган да боларман. Бу ойымды мен бир неше ерлерде айтып сырласканман, ама мага шынты туьз явап берген аьдем коьрмегенмен. «Сен айтатгандан соьздинъ маьнеси йок тувыл, ойлап карамага керек», — дегенлер де болдылар. Арасында «Сеники дурыс тувыл, бизим ногайда бир соьзди неше маьнеде де куланадылар», — деди заьлимдей ашувлана берип, бир карт, билими терен болмаган молла.

Соны ман ол соьз не соьз десенъиз, ол «азан» деген соьз. Коьп йыллар артта мени мен бир киси хабарласаятып, бир яс аьдемди коьрсетип: «Бу йигитимиз — бизим азаншы. Ол межигитте азан шалады», — деди. Соннан бир кесек заман кеткен сонъ бу хабар эсиме туьсти. Баягы кисидинъ «азан шалады» деген соьзи мени бек авара этти. «Азан» деген соьзди орысшага коьширгенде, намазга шақыруьв деген маьнеде болады. Бизим районда савлай ногайлар «Азан шалады» дейдилер. Аявлы ювыклар, эндиги «шал» деген соьздинъ туьп манесин шешип карайык. Мысалы, биревлер «Мен буьгун пишен шалдым», — дейдилер. Пишен шалгы ман шалынады, кол ман юлкылмайды. Бу ерде «шал» деген соьз ур, сок деген маьнеди анълатады. Экиншилей, биз, ногайлар, соьз эсабында шамланганда, кайбир аьдем таза канынъды ишкенде, «ягынъа шалайыма сол!» — деп ашувланганымызды билдиремиз.

Уьшиншилей, бизде «домбыра шалды» деп те айтылады. Олай дегенимиз, домбырадынъ шегин коьзамасак, ол сес бермейди, давысын шыгармайды. Сол саялы домбырадынъ шегине бир-эки кере шалсанъ ол сесин шыгарады. Эндигиси, сиз бу мысалда да «шал» деген соьз сок, ур деген маьнеди анълатуьвин аян

туьсинип тургандырсыз.

Коьп йыллардынъ артында мен ногайлардынъ домбыра сазларын язып юргенде, домбырашылардынъ авызларынаннн «кая, бир урып карайымшы мутпаган болсам, коьптен ойнаган йок эдим сосы сазды» дегенлери буьгунлерде эсиме туьседди. Доьртиншилей, бирерде бизде «мойынынъ шалынъды ора» дегенди де эситпеге туьседди. Яде «шалынъды шалып кой» дерлер. Бесиншилей, аьдемге кайдай ды бир авыруьв ябысып, оны йыккандай болса, «шалып кетипти» деп те айтадылар. Мунда да бу соьз тийип кетипти деген маьнеди аян шайытлайды. Алтыншылай, мал сойганда, биз бирерде «койды (козды) шала кой» деген соьзлерди де кулланамыз. Тилимизде шал, шалай (сыпат соьзлер. — Ред.) деген соьзлер де бар, ол ак, акшыл деген соьздинъ маьнесин билдиреди. (Автор бу ерде бурын ногайлар талдан шал (ат соьз) сокканын, шал дегени малга шетен, кора ясаганын мутып калдырган болар деп эске келеди. — Ред.). Минне соьйтип, бир неше мысаллар негизинде биз шал деген соьз кайдай маьнелерде бизим тилимизде кулланатаганын билдик.

Эндиги айтаягым, меним ойыма коьре, азанды бирев де шалмаган эм шалмайды. Дурыс, биз бу ерде «азан шалындыраман» десек оны анъламага болады. «Кулагыма шалынады» деген соьздинъ туьп маьнеси баска. «Азан мага эситилинеди» деген соьз маьнеди туьсиндиреди. Бизде ногайда йырда да «Кулагыма шалынады, сенинъ соьзлеринъ», — деп йырланады. Сога усап, узакта болсанъ да, азанды эситесинъ. Менимше, «Кулагыма азан шалынып кетти» деген соьздинъ маьнеси бар. Халкты азан ман намазга шақыратаган азаншы: «Мен азан шаламан», — демей, «Мен азанды шалындыра-

Етекшиси онынъ суьвретин район Сый тактасына салаак болганда, ога келип, эгер суьвретимди салсанъыз, куллыктан таяман деп аьризе язган. Сонъ Маульдин Бальбекович сондай ийги куллыкшы исте мага бек керек деп, амалсыздан Сый тактага онынъ суьвретин салдырмайды.

Солай ок аьр бир исте кыйыкыклар да распай болмайды. Ветуправление етекшиси бек тынышсызланады яслар ветеринарга окымайтаганларына, келеекте бизди ким авыстыраак деген сорав оны кыйнайды. Аваслыгы болган ясларды мен окуьвга туьсирмеге де, окуьвнда кыйынлыклар расса, коьмек эткендей амалым бар дейди ол.

Ветуправлениединъ куллыкшыларынынъ сулыбын, ийги исин районымызда бу куьнлердеги мал саклав ман байланыслы ийги аьллер шайытлайды. Озган йыл бек кыйын аьллер туьзилдилер, коьп мал авырыды. Ветуправление куллыкшылары сав куьштерин салып, яшавшыларга ярдамластылар. Дагестан Республикасында малга вакцинацияга айырымланган 3 миллион дарманнынъ 700 мынъы Маульдин Баймурзаевтинъ куьш салувы ман Ногай районга аькелинип, кулланылган. Сондай куллыклар аркалы мал арасында юкпалы, кавыфлы авыруьвлар токталды эм бу куьнлерде халк шуькир этип турады.

Ветуправление куллыкшыларын биз кеспи байрамлары ман кутлап, оларга сыйлы эм керекли ислеринде уьстинликлер йораймыз. Сиз тек малдынъ тувыл, аьдемнинъ ден савлыгын да саклайсыз.

Н. КОЖАЕВА.

Суьвретлерде: ветеринар кенъеси, А.Караев.

С а в а п л ы к

«Ногайский район» МР КЦСОН бети

Балалардынъ язгы тыншаювлары

Ногай район бойынша КЦСОН куллыкшылары ис борышларына коьре сакат аьдемлер мен, сакат балалары бар, осал яшайтаган аьеллер мен куллык этедилер. Сол аьеллердинъ балаларынынъ язгы тыншаювлары акында да каьр шегуьв – олардынъ борышларынынъ бириси.

Кыйын аьеллерге туьскен аьеллердинъ балалары тыншаюв лагерьлерге йиберилетаган эди. Оькенишке, бу йыл Дагестан Республикасы бойынша балаларга тыншаюв лагерьлерге путевкалар берилмедилер.

Балалардынъ тыншаюв куьнлери 1-нши июнь – Балаларды коршалав куьниннен басланады. Сол куьнге багыслап, боьлик куллыкшылар туьрли шаралар озгарадылар. Айтпага, асфальтте суьврет ясава, тетиклер мен шабысув, бир-бириси мен базласув. Солай ок, яз шакларда биз балаларды туьрли шараларда катнаспага аьвликтиремиз. Бизде балалар ман да айырым куллыклар юритиледилер, боьликке 7-10 ясларындагы 20 бала келип, окувларын этедилер. Олар ман туьрли ойындар да ойнайдылар. Кыйын аьеллерге калган аьеллерге барып, соьйлесуьвлер юритедилер, колтыклавга тийисли аьеллерди ашыклайдылар. Аьыл ерлеринде куллык этетаган социаллык куллыкшылар керексингенлерге тийисли документлерди де туьзетпеге ярдам этедилер. Аьли куллыгымыздынъ тамамларын келтире берип, яшавшыларды социаллык яктан коршалав фонды ман 12 аьеллерге материаллык ярдам этилген.

А. АГИСОВА,

аьеллерди эм балаларды социаллык яктан коршалав боьлигининъ етекиши.

Биз ярдамга аьзирмиз

КЦСОН-нынъ Тез аьрекетте социаллык яктан канагатлав боьлиги аьрекет этеди. Олардынъ бас борышлары керексинген аьеллерге, аьдемлерге бир кере материаллык яктан болсын, кийим яде болса, азык яктан коьмек этуьв болады. Олар коьмек этпеге болааган граждандар категориясына ялгыз ата яде аналар, сакатлар, коьп балалы аьеллер киредилер.

КЦСОН-нынъ бу боьлигинде специалистлер эм юрист куллык этеди. Боьлик биз йогарыда келтирген буйымлардан, ярдамлардан баскалай, коьгилдим оты йок авыллардынъ яшавшыларын каты отын ман да канагатлайдылар.

Янъыларда боьлик куллыкшылары керексингенлерге тийисли ярдам эттилер. Сол ийги исти толтырмага оларга спонсорлык коьмекти Терекли-Мектебтен «Орхидея» туькен иеси Г.Терекбаева, «Стиль» туькенининъ иеси Э.Кожаева, балалар уьшин туькен иеси Ф.Карагулова эттилер. Оларга айырым разылык.

Ясуьйкенге кол созган



Коьмек этуьв – олардынъ ис аьрекетининъ бас борышы. Аьр бир белгиленген ерде озь социаллык куллыкшылары бар. Солардынъ озьлерининъ де боьлип алган, социаллык ярдамда керексинетаган аьдемлери де бар. Социаллык куллыкшылары ясуьйкенлерге уьйлерин де йыйнап, ярастырып та береди.

Олардан – сыйлы ясуьйкенлерден коьплеген савболсынлар да, разылык соьзлер де эситедилер. Сыйласанъ – сый табарсынъ деп те босына айтылмаган. Коьбиси ерлерде социаллык куллыкшылар ман олар коьмек этетаган ясуьйкенлер араларында катнас осал болмайды.

Червленные Буруны авыл яшавшысы ялгыз ясуьйкен Алимхан Мамбетович Кузев социаллык куллыкшыларына озьининъ разылыгын билдирген. Социаллык куллыкшылары С.Муталимова, М. Байтемирова, А. Сабутова, Г.Телекова, М. Шамаева, А. Ялманбетова, А. Караева, К.Тенизбаева, З.Аджимусаева ясуьйкеннинъ турак уьйинде ярастырув ислерин эткенлер, азбарын да йыйнап алганлар.

Аьли Червленные Буруны авылында социаллык куллыкшыларынан баска болып, айырым социаллык куллыкшылар бригадасы да аьрекет этеди. Сол бригада ман бирге социаллык куллыкшылары яз шагында коьп ярастырув ислер эткенлер.

Суьвретте: социаллык куллыкшылар ис аьрекетте.

Янъыларда «Ден савлык мектеби» программасы ишинде КЦСОН-нынъ Ясуьйкенлердинъ эм сакатлардынъ куьндизги ял алув боьлигининъ куллыкшылары «Кардиотренажерлар» деген темага боьликте социаллык буйымлар ман канагатланааган граждандар ман хабарласув юриткенлер. Хабарласув йьлы аьлде оьтти. КЦСОН куллыкшысы ясуьйкенлер А.Исаева, Н.Османова, Б.Койлюбаева, З.Байманбетова, Н. Карагулова кардиотренажерлар деген не экенин аьнлатты. Солар аркалы кайдай авырувлардынъ алдын шалмага болааганын да ясуьйкенлер эситтилер. Хабарласувдынъ барысында сол тренажерлардынъ пайдасы болмаса, зарары йок экени акында ашыклай айтылды.

М. ЯРИКОВА, Ясуьйкенлерди эм сакатларды уьйлеринде социаллык яктан канагатлав бойынша боьлик етекиши.

Мен де, КЦСОН боьлик етекшиси болып, Кулимхан Тангатованынъ эткен исин белгилегим келеди. Бизим боьликте социаллык буйымлар ман пайдаланатаган баска граждандардан да Кулимханнынъ акында тек ийги соьзлер эсitemиз, ога каратылган разылыктар саны да бек уьйкен. Ол ис борышын ийги толтыратаны уьшин бир неше кере грамоталар ман эм акшалай баргылар ман савгаланган.

Аьдем сенимин казанув тынышлардан тувыл, ама казанганнан сонъ сол сезим бек йогары бааланады. Ясуьйкен несилдинъ сеними боьтен де маьнели эм баалы. Биз сол сенимди казанар уьшин аз куьш салмаймыз, олар – ясуьйкенлер, танълагы куьнде янларын да сенгендей, кыйында кол созгандай аьдемлер бар экенлерин аян сезип турмага кереклер.

Баьри куьшимизди де ийги куллык бардырув уьшин саламыз.

Аьр биримиздинъ суьйикли исимиз

Уннан туьрли аьлемет затлар ясава – социаллык буйымлар ман пайдаланатаган аьдемлердинъ суьйикли ислерининъ бириси.

Янъыларда Ясуьйкенлердинъ эм ден савлыгында кемшилиги бар аьдемлердинъ куьндизги ял алув боьлигининъ куллыкшылары озьлеринде социаллык ярдам алааган аьдемлер мен, уннан яраган затларын ясап, шара озгардылар. Сол шарада М.Култаева, Б.Башанова, С.Отарбаева эм Р.Вайсова катнастылар.

Уннан аьлемет затлар ясава аьдемлердинъ художестволык болымлыгын оьстиреди. Туьрли ярасык ойыншыктар озь коллары ман ясамага болады. Бу истинъ аьлеметлиги сол, кулланьлантаган баьри алатлар да экологиялык таза. Ун ман туздан ясалган затлар берк эм баасы да ушсыз. Боьтен де, колдан ясалган затлар аьлиги яшавда бек бааланады. Буьгуьнги шара аьр бир катнасканга озьлеринде бар талапты ашыкламага яратувшылык мырсатты берди. Бу шарады уьйынлы оьткереек уьшин баьри керекли алатлар да аьзирленген эди эм ясуьйкенлер алдыларына туьрли туьсли иллюстрацияланган суьвретлер де салындылар. Олар болса, соларга карап, озь суьвретин ясадылар. Аьр бир катнаскан коьтеринки коьнъили мен иследи.

Г. ОРАЗАЛИЕВА,

Ясуьйкенлердинъ эм ден савлыгында кемшилиги бар аьдемлердинъ куьндизги ял алув боьлигининъ ис терапия бойынша инструкторы.

Ден савлык – байлыгымыз

М. САИТОВА, ЛФК инструкторы.

2-нши СЕНТЯБРЬ – ПАТРУЛЬ-ПОСТ СЛУЖБАСЫНЫНЪ КУЛЛЫКШЫЛАРЫНЫНЪ КУЪНИ БЕЛГИЛЕНДИ

Аьрекетинде ийгилердинъ сырасында



Йыл сайын 2-нши сентябрде иш ислер боьлигининъ патруль-пост службасынынъ куллыкшылары кеспи байрамын карсы аладылар. 1926-ншы йыл патруль-пост службасынынъ боьликлери баьри калаларда да туьзиледи. Олар баска службалар куллыкшыларыннан кийими баскаланыдылар. ППС куллыкшылары орамларда, паркларда, баска ямагат ерлерде правобузулар болмасын деп тергейдилер.

Аьлиги заманда ППС куллыкшыларынынъ эткен исине уйкен маьне бериледи, олардынъ баьтирлиги белгиленмей калмайды.

Россия МВД Ногай району бойынша иш ислер боьлигинде ППС айырым батальонын полиция подполковниги Эдиль Сераждинович Маликов етекшилейди. Ол иш ислер боьлигинде 1997-нши йылдан алып ислеиди, етекши болып 6 йыл аьрекетлейди. Ис йыллары ишинде оьзин тек ийги яктан коьрсет-

кен. Оьз аьрекетинде ол иш ислер органларынынъ исин талаплайтаган нормативли актларды кулланады, куллыкшылардынъ исин уйгунлайды, оьз борышларын яваплылык пан толтырады.

Патруль-пост службасынынъ айырым батальонынынъ боьлик командири, полиция прапорщиги Асадулла Ялмагомедович Кулунчаков рядовой полицейский болып 2004-нши йылдан алып ислеиди, ызгы йылларда ол боьлик командири болып туьскен. Балалыгы Ленинаул авылында оьти, Асадулла мунда школады битирди, атасы Ялмагомед Исхакович курувшы болып ислеген, анасы Агару Кургановна – баслангыш класслардынъ оькутувшысы. Асадулла Ленинград аьскерлик округында прапорщиклер школасын битирген. Оьз куллыкын ийги этип юртеди боьлик етекшиси, онынъ етекшилеви астында ислеитаган куллыкшылар – ийгилердинъ

арасында.

Полиция тамада сержанты Нурали Шамшидинович Алемгереев иш ислер боьлигинде 2007-нши йыл апрель айыннан алып ислеиди, ППС службасынынъ батальонына 2010-ншы йыл туьскен. Сол йыллардынъ ишинде онынъ сулыбы да, сый-абырайы да оьсип турады. Ис борышларын ерине еткерип толтырады, берген билимин ис аьрекетинде кулланып болады. Иш ислер боьлигинде озгартылааган баьри оперативли кепте алдын шалул шараларда катнасады.

Сойтип, уьстинликлер мен карсы аладылар кеспи байрамын патруль-пост службасынынъ куллыкшылары. Оларды байрам ман кутлап, аьли де коьп уьстинликлер сагынамыз.

Г. БЕКМУРАТОВА.
Суьвретлерде: ППСМ батальонынынъ командири Э.Маликов, ППСМ куллыкшылары А.Кулунчаков эм Н.Алемгереев.

МАЪСЕЛЕ

Айванда акыл болмайды

Бизим ерлерде терек, орманлык оьсимликлерин оьстируув тек керекли ис тувыл, соны ман бирге кыйынлы куллыклардынъ бириси. Боьтен де аьлиги авыр табиат аьллеринде.

Ногай шоьллиги алдынгы заманларда да табиат яктан кургаклы регионлардынъ бириси деп саналып келген. Ама ызгы 15-20 йыллардан бери ава шақларынынъ тезлик пен «йылынып» барувы баьри ерлердегиндей болып, бизим тувган яқларымыздагы табиатты да туьрлендире береди. Оькинишке, осал ягына карап. Ызгы 3-4 йыллардан бери биз шоьлимизде июль-август-сентябрь айларында явын-шашын оьлшеминольге тенълесуьви мен таныс болып келемиз. Олай дегенимиз, яз айларында аьвелде еримизде шиллединъ оьзинде де 1-2 кере сама ясын яде симсир ямгыр яватаган болса, эндигиси ол да тек ийги эскеруув болып калган. Мундай ис аьвелде бир де болмаган. Ол зат бизим шоьллигимиз уьшин бек кавыфлы! Мунадай каты кургаклы аьллерде бизим районымыздагы ер астындагы сувлар оьлшеми тереннен-теренге кете береди, йылдан-йылга кемийди. Эгер соьйтип армаган да болып тураык болса, бизим йырларымызда макталган шоьлимизди кум, такыр бийлемеге болаягы аьр биримиздинъ юрегимизди авыртады. Сол себептен район авылларында терек олтыртув эм боьтен де соны оьстируув маьселеси аьр бир шоьл яшавшысынынъ асыл борышы болып токтаиды.

Баьримизге де белгиле Ногай район паркы. Ол оьзининъ ортак ер майданы ман 7 гектарды бийлейди. Парктынъ тереклери район орталыгын тек ыспайлап калмай, онынъ ава бассейнин тазалайды, шыркыраган яз куь-

нлеринде салкынлык береди. Ызгы 10 йыллар ишинде картайган паркымыз «село Терекли-Мектеб» администрациясынынъ алдынгы аькимбасы Арслан Байманбетовтынъ аьрекетин мен кайтадан ясарды, янъыртылды. Сол йыллар ишинде мунда коьп яс тереклер, орман оьсимликлери олтыртылды эм тийисли карав берилип оьстирилди. (Оннан алдынгы йылларда парк ишине йыл сайын нешаклы тереклер олтыртылааганы эм солардан нешаклысы аман калып оьсетаганы да бизим эсимизде болар).

Тереклер паркта аьли де олтыртылады, оларга да карав бериледи, сувгарылады. Болса да паркка уьй айванларынынъ йибериуьви эндиги азайса да, токталмайды. Мунда кирген тувар тереклерди тек ашап калмайды, соларды аявсыз сындырады, таптаиды. Малдынъ мунда юргенин коьбисинше эргенъги шақта коьрмеге болады. Ол зат айванлардынъ паркка кеште киргенин аянлайды. Кайбир аьдемлер малларын паркка куллык этип кешелеп сама отласын деп йибереди. Деген хабар да бар. Дурыс, бир ягыннан йылдан-йылга авылдынъ кенъейип барувы ман байланыста онынъ мал отлаклары да тар бола береди. Район орталыгына ызгы йылларда кайсы авыллардан да яшавшылар коьшип келе береди. Оьз авылларында мал саклап уьйренген аьдемлер мунда да уьйшилигинде 2-3 тувар мал сама саклайдылар, анъ оьстиредилер. Ама Терекли-Мектеб авылдынъ мал отлаклары онынъ яшав-

шылар санына келиспейди. Онынъ япсарлары авыл сырты ман оьтетаган, халк авызында «биринши канал» деп аталган татавыллар ман, куьнтуварда Калинин авылы, кубылада Ногай орманлык фондыннынъ, куьнбатарда «сельсовет Коктюбинский» ерлери мен сыгылысып оьтеди. А соны ман бирге авылда аьлиги заманларда 2 мынънан артык хозяйство бар деп эсепланады. Солардынъ яртысы уьй айванларын саклайды деп санайык. Аьр бирисинде орташа 3 тувар мал бар болсын. Ал эндиги, нешаклы маллар авылдынъ тар отлакларын тоздырадылар? Уьш мынънан артык тувар мал! Сога йогарыда белгиленген яй айларынынъ аьдем коьрмес иссилегин эм кургаклыгын косайык. Кырда малга ашагандай зат йок десек ялган болмас, ажырыктынъ оьзи де каврап ятыр. Кеште отлактан тоймай кайткан маллар паркка кирмеге амалсыз болааган болар деп эске келеди. Бу маьселеди шешуув уьшин авылдынъ мал отлакларын кенъейтуув акында ойласув керек болар. Экиншилей, мал саклайтаган авыл яшавшылары яз айларында болааган кургаклыкты эске алып, малларын кешелерде йыйнап ашатпага тийисли деп ойлаймыз. Яде корага салып капасынлар, танъга дейим шыгармасынлар. Уьшиншилей, малларын корага капап, беслеп сакламага да болады. Маьселе шешилместей тувыл, тек соны бир ойга келип, шешпеге туьсеек. Айванда акыл болмайды, акыл бизде болмага тийисли.

М. ЮНУСОВ.

Приложение 1

ОБРАЩЕНИЕ УПРАВЛЯЮЩЕГО ДИРЕКТОРА ПАО «ДАГЕСТАНСКАЯ ЭНЕРГОСБЫТОВАЯ КОМПАНИЯ» М.ГИТИНОВА К ПОТРЕБИТЕЛЯМ ЭЛЕКТРОЭНЕРГИИ

Уважаемый, потребитель!

ПАО «Дагестанская энергосбытовая компания» является единственным гарантирующим поставщиком электроэнергии в регионе - осуществляет покупку и сбыт электрической энергии потребителям в необходимых для них объемах. В своей работе мы большое значение уделяем работе с потребителями. Основными задачами являются, в первую очередь, обеспечение бесперебойного и надежного энергоснабжения потребителей, обеспечение полной оплаты текущего потребления электроэнергии, снижение накопленной за предыдущие периоды дебиторской задолженности для обеспечения 100% оплаты поставщикам электроэнергии на оптовом рынке.

Нельзя не отметить, что наша работа дает результат. Наблюдается положительная динамика в расчетах по конечным потребителям: оплата за первое полугодие 2017 г. - 2 млрд 982,5 млн руб. (на 186 млн руб. выше, чем за 6 месяцев 2016 г.). Уровень оплаты предприятий ЖКХ республики составил 34%, предприятий, финансируемых из феде-

рального бюджета - 76%, республиканского бюджета - 93%, местного бюджета - 100%. Оплата населения за первое полугодие составила 1 млрд 340,9 млн руб., что на 122,6 млн руб. больше, чем за аналогичный период прошлого года.

Тем не менее, есть ряд проблем, которые требуют своего решения. Так, например, значительные объемы просроченной дебиторской задолженности потребителей за потребленные энергоресурсы - одна из наиболее серьезных проблем, стоящих сегодня перед Республикой Дагестан, и в частности, перед нами.

Частично это проблема связана с менталитетом наших граждан и нежеланием оплачивать за электроэнергию, но есть и такие факторы как низкая заработанная плата, правовая неграмотность, отсутствие финансирования (в случае с предприятиями, финансируемыми из местного, регионального, федерального бюджетов).

Наша компания регулярно информирует население республики о необходимости вовремя платить за потре-

бленный ресурс, используя все имеющиеся способы оплаты. Наша задача - донести до каждого потребителя информацию о том, что неполная и несвоевременная оплата за энергоресурс в конечном итоге нанесет вред не только самому потребителю (образовав задолженность), но и всему электросетевому хозяйству Республики Дагестан. Важно помнить, что оплачивая деньги за электричество, вы способствуете ремонту электрических сетей, от функционирования которых зависит будет ли свет у вас дома. Мы все - дагестанцы, братский народ, и должны думать друг о друге, о благоустройстве каждого из нас. Свет - одно из благ, без которого сегодня не может жить ни один человек.

ПАО «Дагестанская энергосбытовая компания» призывает потребителей Республики Дагестан вовремя оплачивать за потребленную электроэнергию, а также погасить имеющиеся долги в кратчайшее время. Наша компания гарантирует прозрачность платежей и готова ответить на все возника-

ющие у потребителя вопросы. Кроме того, по всем проблемным вопросам можно также проконсультироваться по телефону горячей линии МРСК Северного Кавказа 8 800 775-91-12.

Для вашего удобства напоминаем, что центральный пункт обслуживания потребителей находится по адресу г. Махачкала, ул. Радищева, 4. Оплатить за электроэнергию вы можете в любом отделении «Почты России», банкоматах и терминалах «Сбербанка», собственных кассах ПАО «ДЭСК», а также через услугу «Личный кабинет» на нашем официальном сайте - dag-esk.ru.

Помимо этого, вы можете оплатить через кассы ООО «РПЦ-Центр» (региональный платежно-расчетный центр), ООО «ЮЭнергоконсалт», ГАУ РД «МФЦ», ООО «МПЦ» (межрегиональный платежный центр), а также терминалы ООО «Интегра-софт». Кроме того, для удобства клиентов – потребителей электроэнергии запущено и стало доступным мобильное приложение, в котором абоненты могут ознакомиться с полной историей изменений,

вносимых в лицевой счёт: потреблением электроэнергии на основании показаний прибора учета и произведённым платежам.

Приложения для абонентов ПАО «ДЭСК» можно скачать и установить: App Store: <https://itunes.apple.com/ru/app/дэск/id1224021712?l=en&sh=8> Google Play: <https://play.google.com/store/apps/details?id=ru.stackit.mobile-appkavkazdagestan>

О способах оплаты за электроэнергию вы также можете узнать в любом местном отделении энергосбытовой компании.

Уважаемый потребитель! Мы живём во времена полной электрификации. Жизнь современного человека зависит от постоянного электроснабжения. Даже кратковременное отключение электроэнергии вызывает сильное неудобство. Давайте не будем забывать об этом.

С наилучшими пожеланиями, управляющий директор ПАО «Дагестанская энергосбытовая компания» **Магди Гитинов.**

АК ХАЛАТЛЫЛАРГА

Таза юректен савбол айтамыз

«Врачлар Кудайдан сонъ экинши сырада» деген сөзлерди биз коьп кере эситкенмиз, ама авырыган аьдем шынтылайын да сол сөзлердинъ акыйкатлыгын биледи. Авырыган, янына ер таппаган куьнлеринде аьдемнинъ сеними– тек врачларга. Аьр биримиз Кудай берген оьмирди суьремиз, куьни еткен аьр кимге Ол себеп бередит. Сол ызгы куьнлеринде авырыган-

га ярдам, онынъ кыйналувын енъил этпеге шалыскан врачларга авырыганнынъ кардаш-тувганлары уйкен савбол айтадылар.

Сөйтип, Нариман авылында яшайтаган Мурзаевлердинъ аьели Терекли-Мектеб авылындагы орталык больницадынъ врачларына аналары Оразбике Бадаевна Мурзаевага коьмек эткен баьри врачларга юреклерин-

де уйкен разылык саклайдылар. Айтпага, район орталык больницасынынъ бас врачы Зармухамбет Балигишиевке, поликлиника заведующийи Мадина Арслановага, онколог Альфира Янмурзаевага, терапевтлер Альмида Магомедьяевага, Динара Аккишиевага, хирург Алим Зарманбетовка, фармацевт Еллетхан Балигишиевага.

Н.КОЖАЕВА.

ЯШАВШЫЛАР ЭСИНЕ

Балалар – от туьсуьвдинъ себеби

Коьплеген от туьсуьвлер балалар ланъкасыннан боладылар. Баьримизге де белгили, балалар от пан ойнамага суьедицер. Коьбисинше, олар серник пен ойнайдылар, от ягадылар, бу «баьтирликлерин» олар уйдинъ ишинде, босага майданларында да этпеге боладылар. Балаларды уйде ялгыз калдырадылар ата-аналар, сонъ от туьскенде, от туьсуьвге карсы боьлик куллыкшыларын шақырмага туьседит, олар да заманында келсе ше аьруьв. Балаларды ялгыз калдырганда, уйкенлер коьринип турган ерлерде серниклер, янып турган йылытатаган пешлер калдырадылар. Балалар ерге янып турган май эм нап шыракларды туьсиредицер, сөйтип от туьседит, атылатаган ойыншыклар да коьп аьли, солардан да от туьспеге болады, сога коьре оларды кулланганда, кавыфсызлык йорыкларын тутув керек.

Сабийлерди уйде ялгыз калдырганда, уйдеги йылыгтув алатларды тымдырынъыз, ийги этип баьри ерлерди каранъыз. Балалар

туьрли кавыфлы ойынлар ойнамага боладылар, ятатаган орында серник яде май шырак ягув, йогарыдан янып турган серниклерди, каьгьттан ясалган самолетларды таслав, газды ягып, кайсы материал кайтип янатаганын тергев. Уйкен болган балалар химия эм физика дерислерде коьрсетилетаган опытларды уйде этип карайдылар, сол да бек кавыфлы.

От туьскен заманда кишкей саьбийлер оьзлерин баскалай юритедицер. От туьсуьвге карсы боьлик куллыкшылары аьдемлерди туьтин арасыннан излейдицер, болса да кишкей балалар энъ де туьптеги муьйислерге тыгыладылар – стол, кровать астына, оларды таппага кыйынлы болады. Эгер балалар куьнасиннен от туьссе, яваплыкка ата-аналары тартыладылар.

Южно-Сухокумск каласы, Тарумов эм Ногай районлары бойынша 7-нши номерли алдын шалув иси эм тергев аьрекетининъ боьлиги.

МО СП «СЕЛО ТЕРЕКЛИ-МЕКТЕБ» ИЗВЕЩАЕТ О ПРОДАЖЕ ЧЕРЕЗ АУКЦИОН СЛЕДУЮЩИЕ ЗЕМЕЛЬНЫЕ УЧАСТКИ:

Лот №1 – земельный участок площадью 1498 кв.м. с кадастровым номером 05:03:120021:1291 по ул.Кумлинская №18 «а», с разрешенным использованием – под коммерческие структуры. Начальная цена аукциона – 606839,80, шаг аукциона – 30341,99, задаток – 121367,96. Ограничение прав – нет.

Основание проведе-

Глава МО СП «село Терекли-Мектеб»

ния аукциона – постановление главы МО СП «село Терекли-Мектеб» №125 от 03.07.2017 года.

Проектом договора купли-продажи земельного участка можно ознакомиться на сайте администрации.

Сроки: время и порядок предоставления заявок: прием документов прекращается не ранее чем за пять дней до дня проведения аук-

циона.

Аукцион проводится на 31 день со дня опубликования извещения (если 31 день выходной, то в следующий рабочий день)

Место и дата проведения: с.Терекли-Мектеб, ул.Карла Маркса, 38, здание администрации МО СП «село Терекли-Мектеб».

Время проведения – в 9.00 часов.

З.Аджибайрамов

Билдируьв

Ногай районунынъ Терекли-Мектеб авыл Кадрия атындагы орта школы ман 2010-ншы йылда Абидат Солтанхановна Хасбулатовадынъ атына берилген 05 БВ 0025838 номерли аттестат куьшиннен тайган деп эсапланады.

Ногай районунынъ Кара-Сув авыл орта школы ман 2006-ншы йылда Расул Янибекович Байманбетовтынъ атына берилген В 20184556 номерли аттестат куьшиннен тайган деп эсапланады.

Куьнбатар авыл орта школынынъ 7-нши класс окувшылары эм класс етекшиси Сакинат Кожамедовна Терекбаева Амангельди Савкатовтынъ суьйикли атасынынъ дуньядан таовы ман байланыста авыр кайгысын боьлиседицер, ога эм баьри кардаш-ювыкларына бассавлык йорайдылар.

Кара-Сув авыл орта школында бирге окыган йолдастары Асан Кулчииков, Адильхан Арикбаев, Бегали Копиев, Тимур Кельдасов, Ринат Акбердиев, Эльмира Солтанова, Айгуль Мамбетова, окытувшылары Оьлмес Алиевна Копиева, Фаридка Кайтарбиевна Шомаева **Рустамбек Амитовтынъ** замансыз топырак болувы ман байланыста каты кайгырадылар, онынъ кардаш-тувганларына бассавлык йорайдылар.

Терекли-Мектеб авыл яшавшысы
Ханифа Исмаиловна Эльгайтаровага
тувган куьни – сыйлы мерекеси мен

Яшавынъда алал йол –
Медик исин сайладынъ.
ЦРБ ман бактынъды,
Яслайыннан байладынъ.
Болсын дайым эмишлик,
Аьелинъе, уйинъе.
Кудай берсин яхшылык,
Узак оьмир оьзинъе!

Кутлавшы: «Шоьл тавысы» республикалык газетасы.

Терекли-Мектеб авыл яшавшысы
Мурад Крым-Султанович Ханмурзаевке
7-нши сентябрьде 50 ясына толувы ман

Дуньядынъ оьрметлигин йораймыз,
Сенинъ аьр бир оьткен йылынъ – байлыгынъ.
Элли йыл ман сени буьгуьн кутлаймыз,
Тап сол куьндей болсын дайым яшавынъ.
Аьр куьн сайын савлык сага косылсын,
Кайгьз коьрмей оьтсин яшав оьмиринъ.
Уй-ошакка мол берекет куйылсын,
Кутлы болсын тувган куьнинъ – насибинъ!

Кутлавшылар: анасы Феруза, инилери Муслим, Бадруддин, карындастары Софа эм Ася, ян косагы Рабият, кедеси Расул, йиенлери Хадиджат, Райсат, Джаминат эм Замира.

Орта-Тоьбе авыл яшавшысы
Ибрагим Зейнадинович Межитовка
13-нши сентябрьде 50 ясына толаягы ман

Элли ясынъ хайыры ман,
Той болганын суьемиз.
Ийги куьнде сени мен,
Куванышынъ боьлемиз.
Куьнде ясар, картайма,
Ден савлыгынъ берк болсын.
Азбарынъда, уйинъде
Берекетинъ коьп болсын.

Кутлавшылар: Ярболдиевлер, Межитовлар, Кужевлер, Шугаиповлар, Махмудовлар, Джатдоевлер.

Терекли-Мектеб авылынынъ яс яшавшысы
Эльвина Сейдалиевна Эрежеповага
школага 1-нши класска барганы ман

Оьсип уйкен болдынъ сен,
Билимге ымтыласынъ.
Ногайымьздынъ атын,
Оьрге сен арттырарсынъ.
Яшавынъда куваныш пан,
Ак юректен кутлаймыз.
Школада сен аьр дайым,
«Бесевлерге» окырсынъ,
Бизим уьмитлеримизди,
Етимисли акларсынъ.

Кутлавшылар: тетеси Келдихан, нагашатасы Магомет, энеси Секерхан, атасы Сейдали, анасы Нурият, акалары Нурсултан, Камиль, абалары Суюмбике, Карина, бебелери Саит-Али, Астемир.

«ШОЬЛ ТАВЫСЫ»
(ГОЛОС СТЕПИ)

+6

ТОКТАСТЫРУВШЫ:
Дагестан Республикасынынъ Баспа эм информация министрствосы.
Бас редактордынъ орынына
ХАНОВ М.А.Ю.

Дагестан Республикасы бойынша Байланыс информациялык технологиялар эм коьлем коммуникациялар тармагында тергев салув бойынша Федераллык служба управленисинде регистрацияланган.

Регистрациялык номери ПИИ №ТУ 05-00359 (12 декабрь 2016 й.)

Колязбаларга рецензия берилмейди. Олар кери ызына кайтарылмайдылар. Авторлар ой токтастары редакциядыкы ман келиспексе боладылар. Авторлар язылмалары уьшин яваплылар. ДР-нынъ Баспа эм коьлемлик коммуникациялар бойынша комитети.

Баспалавга кол басылув заманы – 17 саватте. Баспалавга кол басылган – 16 саватте.

Адрес редакции и издателя:
368850, Республика Дагестан, Ногайский район,
с.Терекли-Мектеб, ул.К.Маркса, 49
Газета «Голос степи».
Электронный адрес: sholtavisi@mail.ru
Официальный сайт газеты (www.golos-stepi.ru)
Телефоны:
Общий отдел – 21-4-71
Индекс – 51365

Газета выходит 52 раза в году.
Тираж – 3000 экз.
Цена – 5 рублей.
Реклама и объявления публикуются по договорным ценам.
Газета отпечатана в типографии
ГАУ РД «ИД «Дагестан»
по адресу:
367018, ДР, г.Махачкала,
Проспект Петра 1, 61.